

نسخہ بردار

عجائب المخلوقات و غرائب الموجودات

نکاشہ

زکریا بن محمد بن محمود کمونی قزوینی

(ستونی ۶۸۲ ق.م)

(از روی کمن ترین نسخہ موجود، نسخہ کتابخانہ مونیخ، ش ۴۶۴، کتاب ۷۸۶ ق)

بہ کوشش

دکتر یوسف بیابا پور

سرشناسه : قزوینی، زکریا بن محمد ۶۰۵ - ۶۸۲ق

عنوان و نام پدیدآور : عجایب المخلوقات و غرایب الموجودات/ نگاشته زکریا بن محمد بن محمود کمونی

قزوینی (متوفی ۶۸۲ق): به کوشش یوسف بیگ باباپور

مشخصات نشر : تهران: سفیر اردهال، ۱۳۹۲

مشخصات ظاهری : ۴۵۴ ص. مصور

فروست : مجموعه تاریخ علم، فرهنگ و تمدن دوره اسلامی؛ ۱. نسخه برگردان

شابک : ۶ - ۰۴۵ - ۳۱۳ - ۶۰۰ - ۹۷۸

وضعیت فهرست‌نویسی : فیبا

یادداشت : عربی

یادداشت : از روی کهن‌ترین نسخه موجود، نسخه کتابخانه مونیخ، ش ۴۶۴، مورخ ۶۷۸هـ.ق.

موضوع : شگفتی‌های جهان -- متون قدیمی تا قرن ۱۴

موضوع : جانورشناسی -- متون قدیمی تا قرن ۱۴

موضوع : کتب‌های اسلامی - جغرافیا - متون قدیمی تا قرن ۱۴

شناسه افزوده : بیگ باباپور، یوسف، ۱۳۵۷، گردآورنده

رده‌بندی کنگره : ۱۳۹۲ ق/۴۱/AG2۴

رده‌بندی دیویی : ۰۳۹

شماره کتابشناسی ملی : ۳۱۳/۸۸۷۸

شابک : ۶ - ۰۴۵ - ۳۱۳ - ۶۰۰ - ۹۷۸

سفر اردهال

تهران: خیابان مفتح، خیابان سمیه، روبه روی بانک ملی ایران، ساختمان ۱۱۸، واحد ۴

عجایب المخلوقات و غرایب الموجودات

© حق چاپ: ۱۳۹۲، انتشارات سفیر اردهال www.safirardehal.ir

نوبت چاپ: اول

مؤلف: زکریا بن محمد بن محمود کمونی قزوینی

به کوشش: دکتر یوسف بیگ‌باباپور

ناظر فنی چاپ: جواد فینی

صفحه‌ار: منیزه فاتحی

چاپ، صحافی، لیتوگرافی: ارغوان

شمارگان: ۱۱۰

شماره نشر: ۱- ۲۲۱

بها: (چاپ سیاه و سفید ۳۵۰۰۰۰ ریال) و (چاپ رنگی ۱۵۰۰۰۰۰ ریال) - (و خارج از ایران ۷۰ دلار)

همه حقوق محفوظ است. هرگونه نسخه‌برداری، اعم از زیراکس و بازنویسی، ذخیره کامپیوتری، اقتباس کلی و جزئی (به جز اقتباس جزئی در نقد و بررسی، و اقتباس در گیمه در مستندنویسی، و مانند آنها) بدون مجوز کتبی از ناشر ممنوع و از طریق مراجع قانونی قابل پیگیری است.

به نام آفریننده قلم

مجموعهٔ تاریخ علم، فرهنگ و تمدن دوره‌ی اسلامی، حرکتی است در راستای چاپ عکسی (فاکسمیل) نفایس میراث مکتوب دوره‌ی اسلامی، از تمامی کتابخانه‌های جهان، با موضوعات مختلف علمی و فرهنگی که هم‌اکنون به یاری خداوند سبحان شماره‌ی اول آن با انتشار کهن‌ترین نسخه موجود از تحریر عربی کتاب عجایب المخلوقات و غرایب الموجودات زکریای قزوینی (مورخ ۶۷۸ق) آغاز می‌گردد.

کمبود منابع دست اول در بررسی‌های تاریخ علوم دوره‌ی اسلامی، بسیاری از محققان عرصه‌های مختلف در این زمینه را با مشکل مواجه نموده و اغلب در دسترس نبودن چنین آثاری، تحقیقات آتی را به سخت و سویی رضایت‌بخش سوق نداده است.

به همین دلیل، سعی نمودیم تا مجموعه‌ی حاضر را راه‌اندازی کنیم تا به انتشار نسخه‌های نفیس و اصیل، هرچند در تیراژ محدود، همت گماریم. در این راه بهترین الگوی حقیر، دانشمند بزرگ معاصر و کتابشناس بی‌نظیر، فؤاد سزگین بوده که البته به خاطر ادای دین فرهنگی بدان بزرگوار، مجلد حاضر را به ایشان اهدا می‌نمایم.

هم‌زمان با این مجلد، بیش از ده اثر نفیس دیگر، با مقدمهٔ اساتید و دوستان دانشمند دیگر، در موضوعات متنوع، در نوبت چاپ قرار گرفته که بنا داریم تا آخر سال ۱۳۹۲ش. بیش از سی جلد آن را به طبع برسانیم.

دبیر مجموعه

دکتر یوسف بیگ باباپور

فهرست مطالب

یادداشت نسخه بر گردان		هجده
[متن عجایب المخلوقات]		۱
المقدمة الاولى: فی شرح العجب		۳
المقدمة الثانية: فی تقسیم المخلوقات		۸
المقدمة الثالثة: فی معنی الغرب		۱۰
المقدمة الرابعة: فی تقسیم الموجودات		۱۲
فهرست الكتاب		۱۳
المقالة الاولى: فی العلویات والنظر فیها فی امور		۱۶
[النظر] الاولى: فی حقیقة الافلاک و اسکالها و اوضاعها و حركاتها بطریق الاجمال		۱۶
النظر الثاني: فی فلک القمر		۱۷
فصل فی زیادة ضوء القمر و نقصانه		۱۸
فصل فی خسوف القمر		۲۰
فصل فی خواص القمر و تأثیراته العجیبة		۲۱
خاتمة فی المجرة		۲۳
النظر الثالث: فی فلک عطارد		۲۳
النظر الرابع: فی فلک الزهرة		۲۵
النظر الخامس: فی فلک الشمس		۲۶
فصل: کسوف الشمس		۲۸
فصل فی خواص الشمس		۲۹
النظر السادس: فی فلک المريخ		۳۰
النظر السابع: فی فلک المشتري		۳۱
النظر الثامن: فی فلک زحل		۳۱
فصل: فی رجوع الكواكب و استقامتها		۳۲
النظر التاسع: فی فلک الثوابت		۳۳

٣٤	فصل: فى الكواكب الثابتة
٣٥	الصور الشمالية
٣٥	كوكبة الدبّ الاصغر
٣٥	كوكبة الدبّ الاكبر
٣٦	كوكبة التنين
٣٧	كوكبة قيقاس
٣٧	كوكبة العواء
٣٨	كوكبة الحواء والحنة
٣٨	كوكبة السهم
٣٨	كوكبة العقاب
٣٩	كوكبة الدلفين
٣٩	كوكبة قطعة الفرس
٣٩	كوكبة الفرس الأعظم
٤٠	كوكبة الاكليل الشمالى
٤٠	كوكبة الجائى
٤٠	كوكبة السلياق
٤٠	كوكبة الطائر
٤١	كوكبة ذات الكرسي
٤١	كوكبة برساوش
٤١	كوكبة ممسك الاعنة
٤٢	كوكبة المرأة المسلسلة
٤٢	كوكبة الفرس التام
٤٢	كوكبة المثلث
٤٣	صور البروج الاثنى عشر
٤٣	كوكبة صورة الحمل

٤٣	كوكبة الثور.....
٤٤	كوكبة النهر.....
٤٤	كوكبة الارنب.....
٤٤	كوكبة الكلب الاكبر.....
٤٥	كوكبة السفينة.....
٤٦	كوكبة الشجاع.....
٤٦	كوكبة الباطية.....
٤٦	كوكبة الغراب.....
٤٧	كوكبة قنطورس.....
٤٧	كوكبة السبع.....
٤٨	كوكبة المجرة.....
٤٨	كوكبة الاكليل الجنوبي.....
٤٨	كوكبة الحوت الجنوبي.....
٤٨	فصل: فى منازل القمر.....
٤٩	اما المنازل الشاميّة.....
٤٩	فالمنزل الاول منها: السرطان.....
٤٩	والمنزل الثانى: البطين.....
٥٠	والمنزل الثالث: الثريا.....
٥٠	والمنزل الرابع: الدبران.....
٥١	والمنزل الخامس: الهقعة.....
٥١	والمنزل السادس: الهنعة.....
٥١	والمنزل السابع: الذارع.....
٥٢	والمنزل الثامن: النثر.....
٥٢	والمنزل التاسع: الطرف.....
٥٢	والمنزل العاشر: الجبهة.....

٥٣	 والمنزل الحادى عشر: الزبرة
٥٣	 والمنزل الثانية عشر: الصرفة
٥٣	 والمنزل الثالثة عشر: العواء
٥٤	 والمنزل الرابعة عشر: السماك
٥٤	 و اما المنازل اليمانية
٥٤	 فالمنزل الاول منها: الغفر
٥٥	 والمنزل الثانى: الزبانا
٥٥	 والمنزل الثالث: الاكليل
٥٥	 والمنزل الرابع: القلب
٥٥	 والمنزل الخامس: الشولة
٥٦	 والمنزل السادس: النعائم
٥٦	 والمنزل السابع: البلدة
٥٦	 والمنزل الثامن: سعدالذابح
٥٧	 والمنزل التاسع: سعد بلع
٥٧	 والمنزل العاشر: سعدالسعود
٥٧	 والمنزل الحادى عشر: سعدالاخية
٥٨	 والمنزل الثانية عشر: الفرع الاول
٥٨	 والمنزل الثالثة عشر: الفرع الثانى
٥٨	 والمنزل الرابعة عشر: بطن الحوت
٥٩	 النظر العاشر: فى فلك الافلاك
٦٠	 النظر الحادى عشر: فى سكان السموات
٦١	 منهم حملة العرش - صلوات الله عليه
٦٢	 و منهم الملك الذى يقوم صفأ والمليكة صفأ
٦٣	 و منهم اسرافيل - صلوات الله عليه
٦٤	 و منهم جبرئيل - صلوات الله عليه

٦٥	و منهم ميكائيل.....
٦٥	و منهم عزرائيل - صلوات الله عليه.....
٦٧	و منهم الكروبيون.....
٦٧	و منهم مليكة السموات السبع.....
٦٧	مليكة السماء الدنيا على صورة البقر.....
٦٨	مليكة السماء الثانية على صورة العقاب.....
٦٨	مليكة السماء الثالثة على صورة النسر.....
٦٨	مليكة السماء الرابعة على صورة الخيل.....
٦٩	مليكة السماء الخامسة على صورة الحور العين.....
٦٩	مليكة السماء السادسة على صورة الوادان.....
٦٩	مليكة السماء السابعة على صورة بني آدم.....
٧٠	و منهم الحفظة و هم الكرام الكاتبون.....
٧٠	و منهم المعقبات.....
٧١	و منهم منكر و نكير.....
٧١	و منهم الملكة السباحون.....
٧١	و منهم هاروت و ماروت.....
٧٢	و منهم المليكة الموكّلون الكائنات.....
٧٣	النظر الثاني عشر: في الزمان.....
٧٤	القول: في الايام والليالي.....
٧٥	فصل: في فضايل الايام و خواصها.....
٧٥	يوم الجمعة.....
٧٥	يوم السبت.....
٧٦	يوم الاحد.....
٧٦	يوم الاثنين.....
٧٦	يوم الثلاثاء.....

٧٦	يوم الاربعاء
٧٦	يوم الخميس
٧٧	خاتمة: في الايام والليالي الفاصلة في السنة
٧٨	القول في الشهور المعروفة بين اصناف الناس
٧٨	فصل في شهور العرب
٧٨	المحرم
٧٨	صفر
٧٩	ربيع الاول
٧٩	ربيع الآخر
٧٩	جمادى الاولى
٧٩	جمادى الاخرى
٧٩	رجب
٨٠	شعبان
٨٠	رمضان
٨١	شوال
٨٢	ذوالقعدة
٨٢	ذوالحجة
٨٢	خاتمة: في معرفة اوائل هذه الشهور
٨٢	و طريق العمل بها
٨٣	فصل في شهور الروم
٨٤	تشرين الاول
٨٤	تشرين الثاني
٨٤	كانون الاول
٨٥	كانون الثاني
٨٥	شباط

آذار.....	۸۶
نيسان.....	۸۶
ايار.....	۸۷
حزيران.....	۸۷
تموز.....	۸۷
أب.....	۸۸
ايلول.....	۸۸
فصل: في شهور الفرس.....	۹۰
فروردین ماه.....	۹۱
اردیبهشت ماه.....	۹۲
خرداد ماه.....	۹۲
تیر ماه.....	۹۲
مرداد ماه.....	۹۲
شهریور ماه.....	۹۲
مهر ماه.....	۹۲
آبان ماه.....	۹۳
آذر ماه.....	۹۳
دی ماه.....	۹۳
بهمن ماه.....	۹۴
اسفندارمذ ماه.....	۹۵
القول: في سنی العرب والروم الفرس.....	۹۵
فصل في ارباع السنة.....	۹۵
أما الربيع.....	۹۶
وأما الصيف.....	۹۶
وأما الخريف.....	۹۶

٩٧	وأما الشتاء
٩٧	فصل: فى عجائب متعلقة بتكرر السنين
٩٩	المقالة الثانية: فى السفليات
٩٩	النظر الاول: فى حقيقة العناصر
١٠٠	فصل: فى انقلاب هذه العناصر بعضها الى البعض
١٠٠	النظر الثانى: فى كرة النار
١٠١	فصل: فى المهب وانقراض الكواكب
١٠٢	النظر الثالث: فى كرة الهواء
١٠٣	فصل: فى السحاب والمطر وما يتعلق بهما
١٠٤	فصل: فى الرياح
١٠٥	أما الشمال
١٠٥	أما الجنوب
١٠٦	أما الصبا
١٠٦	أما الدبور
١٠٦	خاتمة: فى خواص الرياح
١٠٧	فصل: فى الرعد والبرق وما يتعلّق بذلك
١٠٧	فصل: فى المهالة وقوس قزح والشمسيات وغيرها
١١٠	النظر الرابع: فى كرة الماء
١١١	فصل: فى صيرورة البحر فى جانب من الارض
١١٢	فصل: فى ذكر احوال عجيبة للبحار
١١٣	البحر المحيط، هو بحر اوقيانوس
١١٥	بحر الصين
١١٩	فصل فى الحيوانات العجيبة التى وجدت فيه
١٢١	بحر الهند هو اعظم البحار و اوسعها
١٢١	فصل فى جزاير هذا البحر

١٢٤	فصل فى حيوانات غريبة فى هذا البحر.....
١٢٥	بحر فارس: شعبة من بحر الهند.....
١٢٦	فصل: فى جزاير هذا البحر.....
١٢٧	فصل: فى ذكر الحيوانات العجيبة فى هذا البحر.....
١٣٠	بحر القلزم هو شعبة من بحر الهند.....
١٣٠	فصل فى جزايرها.....
١٣١	فصل فى حيواناتها.....
١٣١	بحر الزنج.....
١٣٢	فصل: فى بعض جزاير هذا البحر.....
١٣٤	فصل: فى بعض حيوان هذا البحر.....
١٣٥	بحر المغرب هو بحر الشام.....
١٣٦	فصل فى جزاير هذا البحر.....
١٣٧	فصل فى حيواناته العجيبة.....
١٣٩	بحر الخزر هو بحر طبرستان و جرجان.....
١٤٠	فصل: فى جزايره.....
١٤٠	فصل: فى حيوانه.....
١٤٢	القول: فى حيوانات الماء.....
١٥٥	النظر الخامس: فى كرة الارض.....
١٥٦	فصل: فى اختلاف آراء القدماء فى هيئة الارض و وضعها.....
١٥٧	فصل: فى مقدار جرم الارض و معمرها و خرابها.....
١٥٨	فصل: فى ارباع الارض و عمارتها.....
١٥٩	فصل: فى اقاليم الارض.....
١٦٠	فصل: فيما يعرض الارض من الزلزلة والحسف.....
١٦٠	فصل: فى صيرورة السهول جبلاً والبرارى بحاراً و عكسها.....
١٦١	فصل: فى فوايد الجبال و عجايبها.....

١٧٦	فصل: فى تولد الأنهار.....
١٨٥	فصل: فى تولد العيون والآبار و عجائبها
١٩٤	النظر فى الكائنات و هى الاجسام المتولدة من الامهات.....
١٩٥	النظر الاول: فى المعدنيات.....
١٩٦	النوع الاول: الفلزات.....
١٩٨	النوع الثانى: الاحجار.....
٢٢١	القسم الثالث: فى الاجسام الذهبية.....
٢٢٤	النظر الثانى: فى النبات.....
٢٢٥	القسم الاول: فى الشجر.....
٢٥٢	القسم الثانى من النبات: الخوص.....
٢٨٦	النظر الثالث: فى الحيوان.....
٢٨٧	النوع الاول: الانسان.....
٢٨٨	النظر الثانى: فى النفس الناطقة.....
٢٩٠	فصل: فى الاخلاق.....
٢٩٠	اما الفضائل.....
٢٩٩	خاتمة: فى النفوس الفاضلة التى لها تأثيرات عجيبة.....
٣٠١	النظر الرابع: فى تشريح اعضاء الانسان.....
٣٠١	النوع الاول: العظام.....
٣٠٤	القسم الثانى: الاعضاء المركبة.....
٣٢١	النظر الخامس: فى القوى.....
٣٢٧	النظر السادس: فى خواص الانسان و فوايد اجزائه.....
٣٢٨	فصل: فى فوايد اجزاء الانسان.....
٣٢٩	النوع الثانى من الحيوان: الجن.....
٣٣٤	فصل: فى حكايات عجيبة عن الجن.....
٣٣٧	النوع الثالث من الحيوان: الدواب.....

٣٥١	النوع الرابع من الحيوان: السباع
٣٧١	النوع الخامس من الحيوان: الطير
٣٩٤	النوع السادس من الحيوان: الهوام والحشرات
٤١٤	خاتمة: في حيوانات غريبة الصُور والاشكال

www.ketab.ir